

Opdrachtgeven en inkopen met Impact

Samenwerking in inkoop als sleutel voor vernieuwing en verduurzaming

De kernboodschappen van deze position paper zijn de volgende:

- Publieke inkoop is een strategisch instrument in de transitie en is geen 'klein bier'
- De provincie Overijssel is (in deze) niet uniek en dat is maar goed ook
- Opdrachtgeven en inkopen met impact bevat bij de provincie Overijssel MVOI, circulair en ontwikkelingsgericht en innovatiegericht inkopen
- MKB, regionaal en innovatie: een aantal voorbeelden die aangeven hoe wij MKB, regionale ondernemers en innovatie kansen geven in onze aanbestedingen
- Goed opdrachtgeverschap: lange termijn visie, doorgaande ontwikkeling, toegankelijke aanbestedingen en open houding & dialoog. Hier werken we aan als Provincie Overijssel.
- Samenwerking-gebaseerd inkopen is een belangrijke sleutel om het bedrijfsleven beter te benutten en essentieel voor de transitie richting duurzame ontwikkeling.
- Wij hebben drie vragen aan u als Kamercommissie Economie en Klimaat over uw bijdrage aan duurzame ontwikkeling in publieke inkoop.

Inkoop als strategisch instrument

Inkoop is meer dan het verwerven van diensten, producten en werken. Inkoop is voor de provincie Overijssel in toenemende mate een strategisch instrument om invulling te geven aan haar beleidsdoelstellingen op gebied van mens en milieu. Inkoop is een instrument in het geheel van instrumenten om transitie te realiseren. Het is van belang dat alle instrumenten (o.a. missies, KIA's, inkoop, regulering, toezicht) van de verschillende actoren dezelfde duurzame richting op sturen op basis van de doelen die democratisch zijn vastgesteld. Verbindend leiderschap is nodig. Inkoop is hierbij geen 'klein bier'. De gezamenlijke Nederlandse overheden zijn met hun inkoop verantwoordelijk voor 18% van de Nederlandse CO₂-afdruk en voor 23% van het grondstoffengebruik (RIVM, 2021).

Provincie Overijssel is (in deze) niet uniek en staat er niet alleen voor

Alle provincies hebben zich gecommitteerd aan diverse akkoorden als het klimaatakkoord en grondstoffenakkoord. De strategische inzet van het inkoopinstrument biedt kansen om maatschappelijke doelen te bereiken. Iedere provinciale organisatie zet in op meer circulair en duurzaam opdrachtgeverschap. Waar mogelijk werken de provincies intensief samen.

Het Inkoopplatform Provincies (IPP) en de P12- Inkoopjuristen vormen de ambtelijke kern van interprovinciale samenwerking. Dit heeft geleid tot onder meer versterking en verdieping van kennis-, casuïstiek en initiatieven tot gezamenlijke aanbestedingen. Daarnaast is er, binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO), specifiek aandacht voor innovatiegericht inkopen en de positie van het MKB.

De samenwerking tussen gezamenlijke provincies, gemeenten en waterschappen en het Rijksprogramma Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen zijn geïntensiveerd om kennis, instrumentarium en monitoring verder te ontwikkelen. Zo vinden overheden elkaar ook in de Buyergruppen en werkgroepen georganiseerd door PIANOo. Dit alles bij elkaar versterkt iedere individuele provincie in haar rol als publieke opdrachtgever.

De gezamenlijke richting in woord (beleid) en daad (inkoop, in dit geval) is essentieel om de benodigde transitie kracht bij te zetten.

Oprichting en inkoop met Impact

Inkoop begint met oprichting en is een opgave van de gehele organisatie: van bestuur, beleid tot uitvoering. Dit beogen wij verantwoord te doen, bij voorkeur met positieve impact, sturend op minder negatieve impact. Wij spreken daarom van Oprichting en Inkoop met Impact.

MKB, regionaal en innovatie

Oprichting en inkoop met Impact behelst bij de provincie Overijssel Maatschappelijk Verantwoord Oprichting en Inkoop (MVOI) en daarbinnen ook circulair inkoop en innovatiegericht inkoop. Wij zetten in op toegankelijke aanbestedingen om ook kleine, startende en mogelijk regionale ondernemers een eerlijke kans te bieden binnen de mogelijkheden van de aanbestedingswet.

De afgelopen coalitieperiode heeft de provincie Overijssel veel ervaring opgedaan met innovatiegericht inkoop. Hierbij is de provincie (of partnerorganisatie als gemeente en woningcorporatie) 1^e klant van nieuwe oplossingen en hebben ondernemers de mogelijkheid een oplossing door te ontwikkelen en op de markt te brengen. Dit heeft geleid tot veel leerervaringen (voor overheid en markt) en tot waardevolle innovaties.

Een aantal voorbeelden

Betrekken regionaal MKB: Om regionaal MKB optimaal te betrekken bij onze catering hebben we een dynamisch inkoopstelsel ingericht waarin we per product kunnen inkoop bij de gewenste leverancier en we niet afhankelijk zijn van een beperkt aantal grote spelers. Ambitie is ook om korte regionale ketens te stimuleren: 'van boer naar bord'.

Inkoop bij sociale-leer-werkbedrijven: binnen de aanbestedingswet is ruimte om aanbestedingen voor te behouden aan sociale leer-werkbedrijven. Een deel van het onderhoud van de Natura2000 gebieden hebben op deze manier ingekocht. Hierbij vergroten we de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Zero emissie & duurzaamheidsrapportage: onze OV-concessies zijn opdrachten met een grote omvang en grote impact op mens en milieu. Daarom sturen we aan op zero-emissie: in 2025 zijn alle nieuwe bussen zero-emissie en in 2030 zijn alle bussen zero-emissie met gebruikmaking van hernieuwbare energie. Daarnaast moet de concessiehouder van onze recente aanbesteding vanaf 2024 gaan rapporteren over de impact van hun activiteiten – in de gehele keten – op mens en milieu.

Innovatiegericht, regionaal MKB: om van het gas af te kunnen en afscheid te gaan nemen van chemische koelmiddelen in installaties heeft de provincie Overijssel een innovatiegericht uitvraag gedaan voor een zo'n duurzaam mogelijke hoog rendement warmtepomp. De startende onderneming Dutek Energy Solutions uit Staphorst kwam als beste partij uit de aanbesteding. Krantenkop: "Staphorst helpt Overijssel van het gas af".

Innovatiegericht, regionaal en landelijk MKB: onder het mom 'koele velden, warme douches' heeft de gemeente Zwolle (onder regievoering van de provincie) een innovatiegerichte uitvraag gedaan om voetbalvelden ook te gaan benutten als warmtebron. Twee consortia van ondernemers en kennisinstellingen hebben hun oplossing ontwikkeld en getest in Zwolle. Eindhoven heeft als eerste het collectorveld gekoppeld aan woningen: "Nieuw geopend collectorveld op Eindhovens sportpark gaat 150 woningen verwarmen".

Goed opdrachtgeverschap

Wij vragen geregeld aan ondernemers wat ze van ons als opdrachtgever verwachten. Ook andere overheden, waaronder RWS, vragen dit geregeld aan de markt. We zien hetzelfde patroon terugkomen: 1) zorg voor meer voorspelbaarheid vanuit een gezamenlijke lange-termijn visie met voldoende concrete bouwblokken, "een nieuwe ontwikkeling kunnen we niet op één project

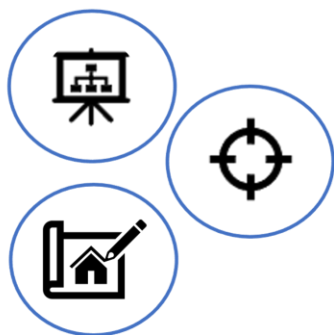
terugverdienen” 2) zet in op een doorgaande lijn van ontwikkelen en innoveren met ons 3) zorg voor toegankelijke aanbestedingen en 4) zet in op een open houding en dialoog. De provincie Overijssel werkt aan goed opdrachtgeverschap.

Nieuwe balans tussen transactie-gebaseerd inkopen en samenwerking-gebaseerd inkopen

Veel van onze inkoop doen we ‘transactie-gebaseerd’. Dat wil zeggen dat we goed aangeven wat we willen hebben, hoeveel we budget we hiervoor over hebben en wat wij belangrijk vinden qua mens en milieu. Vaak bakenen we dit af in projecten. Dit is doorgaans een goede en doelmatige aanpak van inkoop.

Indien de oplossingen niet (helemaal) bekend zijn –bijvoorbeeld als we nog vrij te komen brugonderdelen willen hergebruiken bij de vervanging van een aantal van onze bruggen en tegelijk willen toewerken naar meer uniforme klimaatbestendige bruggen–, dan is het verstandig en nodig om ‘samenwerking-gebaseerd’ in te kopen. Hierbij selecteren we partijen die de kennis, kwaliteiten en ambitie hebben om met ons de (integrale) opgave invulling te geven en waarde toe te voegen. Om ontwikkelingen te realiseren is een project-overstijgende visie en financiering nodig van zowel opdrachtgever als ondernemer. De werkwijze is gestoeld op loslaten, pragmatisme, risico’s durven nemen en flexibel en initiatiefrijk (kunnen) zijn in een inkooptraject.

Transactie-gebaseerd

Technisch specificeren. Opsplitsen, faseren in lineaire convergerende aanpak.

Project-gestuurd met projectdoelen en -resultaten. Prijs-kwaliteit-impact (mens-milieu).

Standaard & voorschrijvende uitvraag. Oplossingen zijn bekend. Stap-voor-stap normen verhogen.

Samenwerking-gebaseerd

Open uitvraag. Partijen vroeg betrekken.

Ruimte voor divergeren, integraal kijken en loslaten eisen.

Opgave-gestuurd. Project-overstijgend. Waardecreatie.

Sturing op ontwikkeling en innovatie. Erkennen en delen van risico’s en kosten. Gelijkwaardigheid.

Als provincie Overijssel willen we nog bewuster gaan kiezen tussen transactie-gebaseerd inkopen en samenwerking-gebaseerd inkopen. Hier zit een belangrijke sleutel om het bedrijfsleven beter te benutten. Bovendien zijn samenwerking en ontwikkeling essentieel voor de transitie richting duurzame ontwikkeling die past binnen de grenzen van onze planeet. Laten we inkoop daar goed voor inzetten.

Welke vragen hebben we aan u als Kamercommissie van Economische Zaken en Klimaat?

De vragen die wij aan u hebben zijn de volgende:

- Hoe kunt u met nationaal of Europees beleid (denk aan: normen, transparantie) nog meer sturen op duurzaam (groen, sociaal) produceren in Nederland, Europa en mondiaal? Zowel t.b.v. het gelijke economische speelveld als het realiseren van de mondiale transities.
- Hoe kunt u met uw positie en instrumenten zorgdragen dat juist duurzame koplopers (groot en klein, inclusief starters) die willen bijdragen aan de maatschappelijke opgaven, uitgedaagd en gefaciliteerd worden? Deze duurzame koplopers hebben we nodig om Impact te realiseren met inkoop.
- Kunt u overheden en bedrijven faciliteren (mogelijk co-financieren) die in aanbestedingstrajecten gezamenlijk ontwikkelingen realiseren die bijdragen aan de duurzame transities?

Woord van dank: Het is inspirerend om in het werkveld Publieke Inkoop te werken. Het is volop in beweging en er zijn veel mensen die mij (Janine Swaak) inspireren en ons als provincie Overijssel helpen een toekomstbestendige koers te kiezen. Natuurlijk kunnen we ze hier niet allemaal noemen, maar deze personen willen we extra bedanken: Hans Boes, Lynn Vosman, Ruth Sloot, Leentje Volkert, Klaas Stek, Louise Knight (Universiteit Twente), Jan Wienk (Pioneering Twente), Alexander Bletsis (TNO), Maya Sule (RWS), Fredo Schotanus (Universiteit Utrecht), Maurice van Rooijen, Rolf Zeldenrust, René van Broekhuizen, Leon Hombergen, Ard den Outer, Jacobien Muntz-Beekhuis, Bart Lenderink (NL werkgroep Innovatiegericht Inkopen), Corien Struijk (EWI Vlaanderen), Chantal Baas (Provincie Zuid-Holland), Lucas Simons (New Foresight, Nijenrode), André Nijhof (Nijenrode), Faith Lynne Hubers van Assenraad (TuD, gemeente Nijmegen)